

loquitur, dicit : Illud tamen quod ab æqualitate cœlestis gloriæ Patrem et Filium, perinde ut creaturam angelicam secludentes, quamdam mihi invidiam illicitè supernis virtutibus delati honoris obtenditis, dicentes : Ergo et angelis atque archangelis, et quæcunque in excelsis sunt, gloriam ferre debemus : licet minime pertinent ad causam, etiam ad præsens non omnino sic renuo, quasi creaturæ sublimi atque præstanti gloriam ferre timeamus. Est quippe divinæ, est angelicæ, est etiam humanæ gloriæ modus, quem in multis Scripturarum locis invenimus, et sanctorum meritis, et apicibus regum sine vitio assentationis ascribi. Quæ enim inter homines prima gloria, gloria hæc est omnibus sanctis ejus; et in Evangelio Dominus dicit, quod nec Salomon in omni gloria sua sic vestitus est sicut lilii flosculus specie naturali (Matth. vi, 29).

(Agobardus idem in libro adversus legem Gundobadi.)

Qui! is'e venerandus et sanctus vir sæpe dicto Gundobado de supradictis certaminibus responderit, audiat si placet benignitas vestra. Cum de his inter utrumque sermo esset, et beatus Avitus talia certamina reprehenderet, respondit ei Gundobadus : Quid est quod inter regna et gentes, et etiam inter personas sæpe singulas, dirimendæ præliis causæ divino judicio committuntur, et ei maxime parti cui justitia competit, victoria succedit? Ad quod beatus Avitus intulit dicens : Si divinum, inquam, judicium, regna et gentes expecterent, illud prius quod scribitur formidarent, dicente Psalmista : *Dissipa gentes quæ bella volunt* (Psal. lxxvii, 31). Et illud diligerent quod perinde dicitur : *Mihi vindictam, ego retribuam, dicit Dominus* (Rom. xii, 19). An forte sine telis et gladiis causarum motus æquitas superna non judicat, cum sæpe, ut cernimus, pars aut juste tenens, aut justa deposcens, laboret in præliis, et prævaleat iniquæ partiæ, vel superior fortitudo, vel furtiva subreptio?

(Agobardus idem libro de Picturis.)

Sicut Alcimus Avitus episcopus Viennensis dialogo, ubi cum Gundobado rege loquitur, dicit : Est quippe divinæ, est angelicæ, est etiam humanæ gloriæ modus.

LECTORI.

Alia post hæc diversorum Aviti operum plurima et illustra fragmenta suppeditavit nobis ex Carthusiæ Majoris bibliotheca, a codex Flori diaconi Ecclesiæ Lugdunensis, in quo beati Pauli Epistolas ex veterum aliquot Patrum scriptis exponere aggressus, post Cypriani, Hilarii, Fulgentii aliorumque sententias, quas

* Magnas huic codici gratias debemus, cujus beneficio tot Aviti librorum reliquiæ ad nos pervenerunt. Hæc porro Flori magistri, sic enim appellatus est, expositio in Epistolas S. Pauli ex decem omnium Patribus delibata est, Cypriano, Hilario, Ambrosio, Paciano, Hieronymo, Ephrem diacono, Paulino, Leone papa, Fulgentio et Avito. Post hunc librum, sequitur in eodem codice Carthusiæ, liber II Flori ejusdem, de Missa et de aliis quibusdam ecclesiasticis institutionibus. In alio vero ejusdem bibliothecæ volumine, operibus Irenæi præfixa est Flori præfatio, cum epistola Agobardi. Ejusdem præterea

A singillatim ordine describit, Aviti quoque operum, eorum duntaxat qui Pauli locum aliquem tractant, segmenta ultimo tandem loco d'gerit in hunc modum.

SENTENTIÆ

EX EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD ROMANOS, A SANCTO ET ILLUSTRISSIMO DOCTORE ECCLESIAE AVITO EPISCOPO VIENNENSIS EXPOSITÆ ATQUE EX EJUS OPUSCULIS IN ORDINEM DIGESTÆ.

I. Qui factus est ei ex semine David secundum carnem.

II. Ut sit pater circumcisionis et sit pater credentium per præputium.

III. Igitur sicut per unum hominem in omnes homines in condemnationem, ita et per unum hominem in omnes homines in justificationem.

IV. Nam quid oremus sicut oportet, nescimus.

V. Qui etiam proprio Filio suo non pepercit.

VI. Item de eodem.

VII. Optabam ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis.

VIII. Quorum patres, et ex quibus Christus secundum carnem, etc.

IX. O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei!

X. Omne quod non est ex fide peccatum est.

XI. Ut per patientiam et consolationem Scripturarum spem habeamus.

I.

(Ex libris Contra Phantasma.)

Ideo in capite dominicæ generationis toties David Scriptura commemorat, ut cum patuerit veritas de auctore, nulla possit dubitatio esse de sobole. Nam ut tacemus illud, quod in Evangelii duo cæci una consonantis fidei voce clamabant : *Miserere mei, Domine, fili David* (Matth. xv, 22), scientes de patriarcha genitum recte hominem credi, et nihilominus fructuose miserenti Deo pro sanitate luminum supplicari : quis evidentius quam sanctus Paulus hoc explicat? *Segregatus in Evangelio, inquit, Dei, sicut ante promiserat in Scripturis sanctis per prophetas suos de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem* (Rom. i, 1, 2). Asseruit duplicem plena descriptione naturam. Unam in qua secundum divinitatem factor est omnium, et alteram in qua factus est ex semine David secundum carnem. In quarum neutra substantia suspicio potest phantasmatis inveniri; quia sicut per se invisibilis erat divinitas quæ inclinabatur e cœlo, ita de David stirpe descendens nihil ludificatorium habere potuit veritas carnis Christi : quæ non solum usque ad David per proavos

Flori est liber adversus Joannem Scotum, qui Ecclesiæ Lugdunensis nomine est editus, et sermo de prædestinatione, quem integrum recitat Hinemarum in præfatione posterioris operis contra Gothescalcum. De Floro denique, ne cætera persequar, Walafridi Strabi exstant versus ad Agobardum eundem episcopum Lugdunensem, et inter Agobardi opuscula, Agobardi ipsius et Flori nomine inscripta epistola ad Bartholonæum episcopum. Erat enim diaconus Ecclesiæ Lugdunensis, et Agobardo, ut apparet, familiaris.

suos, sed per ipsum David usque in Adam, expressa A parentum nominatione revolvitur. Et ideo dicit Apostolus, esse ex semine David secundum carnem, ut eum consubstantialem exponeret matri, de qua utique sumpsit et mortem; cum phantasmata nec nasci, nec mori possit, sed principium ejus deludere, finisque vanuisse sit.

II.

(Ex libris Contra Phantasma.)

Abraham auctor utriusque Testamenti, etc., ut in epistola 2 (col. 209, b), usque ad multarum gentium pater.

III.

(Ex libris Contra Arianos.)

Abraham, Moysen et prophetas, non solum salvos, sed et beatissimos esse pronuntio, eosque non nisi B per Christum salvatos esse convinco, dicente in Evangelio ipso Domino, Abraham pater vester concupivit ut videret diem meum; vidit et gavisus est (Joun. viii, 56). De Moysen, Si crederetis Moysi, utique crederetis et mihi. De me enim ille scripsit (Ibid. v, 46). Etiam de prophetis similiter: Quanti prophetæ cupierunt videre quæ videtis, et audire quæ auditis (Matth. xiii, 17)! Et alio Evangelii loco ipse Dominus, ista quæ singillatim memoravi cuncti perstringens, Ut impleantur omnia quæ scripta sunt in lege, et prophetis, et in psalmis de me (Luc. xxiv, 42). Vos porro conjicite utrum crediderint Christum, quos tam manifeste constat scripsisse de Christo. Nam et Paulus apostolus, qui ante ortum Christi salvati sunt, in Christo redemptos exponens, sic omnem causam C definit: Sicut in Adam omnes moriuntur, sic in Christo omnes vivificantur (I Cor. xv, 22). Unde sicut nemo perit nisi per Adam veterem, ita nullus acquiritur nisi per novum.

IV.

(Ex libris Contra Arianos.)

Quia Quid oremus, sicut oportet, nescimus (Rom. viii, 26), firmum debet apud nos fixumque teneri, quod quidquid Omnipotens non fecerit, restat ut nolit.

V.

(Ex sermone die sexto Paschæ.)

Post lucidæ nubis coruscationem, sic Patris æterni super Filium dulcis terribilisque vox intonat, Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: D ipsum audite (Luc. ix, 35). Omnes quidem, sicut ait Apostolus, filii Dei sumus (Gal. iii, 26), et in oratione clamare præsumimus, Pater noster, qui es in cælis. Sed aliter filius est de quo clamatur, Hic est Filius meus dilectus. Illum ut habeat pater filium, non præcessit voluntas generationem: nos autem per quam efficitur filii, in lavacro accipimus nativitatem. Et ideo quicumque homo potest filius Dei esse, potest et non esse. Unde dicit Joannes evangelista, quod Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus (Joan. i, 12); ut aut permaneat filius bene vivendo, aut certe per carnalem conversationem rejiciat paternitatem. Christus au-

tem, quem Dei Patris Filium non fecit gratia, sed natura, nullo modo potest non hoc esse quod genitus est: adeo ut substantiæ illi quæ ex Deo procedit, nec ipsa quæ ex homine nata est præjudicaret.

VI.

(Ex libris Contra Phantasma.)

Si hæc omnia vera esse recipiunt, etc., ut in epistola 3 (col. 216, c), usque ad qualiter non pepercit, si dolore prohibuit?

VII.

(Ex sermone de Natali calicis.)

In affectu quarumcunque rerum non facta, sed vota cogitanda sunt; et abominabili eo qui invitatus profuerit bonis, Deo magis gratia referenda est, qua promptissime pius bene utitur malis. Nam licet Joseph nostrum sola peregrinatio fecerit principem, non tamen laudat pietas venditorem. Sanctus autem Paulus apostolus (Rom. ix, 3), simpliciter contentus a Christo anathema esse pro fratribus, præter labores proprios, etiam pro fratribus quos lucratus fuerat, coronatur; Judas econtra, quia non fratrum dilectione persequens Christum, anathema est factus a Christo.

VIII.

(Ex libro de Christi Divinitate.)

Esaias conclamantissimus prophetarum, etc., ut in epistola 28 (col. 215, b), usque ad quam habui apud te, priusquam mundus fieret.

IX.

(Ex libris Contra Arianos.)

O, inquit, altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ipsius! Quis enim cognovit sensum Domini? aut quis consiliarius ejus fuit? aut quis prior dedit ei, ut retribuatur illi? Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia: ipsi gloria in sæcula sæculorum (Rom. xi, 33 35). Non ergo altitudo sapientiæ et scientiæ solius Patris, sed Dei, in quo et Filii annuitis esse personam; cujus nec consiliarius quisquam fuit, nec sensum ullus scrutator agnovit; quanto minus qui summo nec augmentum recipienti, convicium etiam minorationis intendit? cum ipse Apostolus inscrutabilem Dei altitudinem pro corporea infirmitate suspiret. Quis autem prior dat Deo, ut retribuatur illi, nisi qui dat initium Creatori, ut et ipse quasi ab inchoata substantia Dei inchoationem sui recuperasse videatur? Unus hic nempe nominatur, unus exponitur Deus. Certe si secus, quam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia, si hæc ut vultis trium sunt, dicite nunc cui ipsi gloria in sæcula sæculorum. Si tribus, quare non ipsis? si ipsi, cui de tribus? Certe, sit ut vultis, tripartita est substantiæ majestatis: cur non dixit, ex ipso per alterum in tertio, nisi quatenus nominatus ipse unus in tribus est? de quo et Apostolus alio loco: Et ipse est, inquit, ante omnia, et omnia in ipso (Coloss. i, 17). Porro autem, si, ut dixistis, omnia in Spiritu sancto constant, et ipse est ante omnia, ne post multa esse incipiat; non erit creatura, et cum crea-

tura non fuerit, servitium non debebit, restatque ut A sit Deus, si non est servus : et qui famulari ratione non colligitur, dominari veritate credatur.

X.

(Ex epistola Contra Faustum.)

Fidem esse omnium honorum spiritualium fundamentum, etc., ut in epistola 4 (col. 221, c), usque ad testis est nostri spiritus, non natura.

XI.

(Ex libris Contra Arianos.)

Libera responsione profiteor, quod Deo suorum animos inspirante, longe fulget claritas veritatis. Illud namque apostolicum, quod sæpe repetitis, sufficit in redemptore cognosci : quia si confitearis Dominum Jesum, et quia Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris (Rom. x, 9). Sic tamen ut intelligatur divinitas sua cum Patre, vitam crucifixo homini reddidisse. Sicut ipse in Joanne evangelista testatur : Potestatem habeo ponendi animam meam, et potestatem habeo iterum sumendi eam (Joan. x, 18). Porro nequaquam salvat, de homine Christo tantummodo rectum credere, nisi jungas etiam catholico intellectu de Divinitate sentire. Nam et Photiniani mortuum ac resuscitatum asserunt Christum. Et quoniam sceleratissimam in hoc eorum blasphemiam, perinde etiam vestrae et nostrae legis sententia detestatur ; si tantummodo assumptum hominem interiisse, ac sola patris virtute resuscitatum esse dicitis, quaeso quid in supradictae pestis professionibus arguatis, cum ipse Dominus noster, ut legitur, suo nutu suscitaret templum ab adversariis dissolutum? Quod certe de quo templo dicatur, in promptu est, cum reparatio templi, inter biduum, in statum pristinum revertentis resurrectionem dominicae carnis quam divinitas sua templi vice habitaverat, evidenter exponat. Idem ergo Filius Dei Deus qui mori non potuit, defunctum hominem suscitavit, et templum inimicis manibus dissolutum, in unitatem personae solidata rursus divinitati quam assumpsit carne restituit.

XII.

(Ex sermone die 2 Rogationum.)

Dicit beatissimus Paulus, quod per patientiam et consolationem Scripturarum firmam spem habere debeamus (Rom. xv, 4) ; cum omnes Christiani, tum specialius illi quibus datur in hoc mundo, aut pro Deo persecutionem pati, aut pro veritatis amore tribulari, aut pro vitae hujus peregrinatione compungi.

AD CORINTHIOS PRIMÆ.

I. Et ignobilia et contemptibilia mundi elegit Deus, etc.

II. Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriae crucifixissent.

III. Item de eodem.

IV. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei.

V. Ita et quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei.

VI. Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis?

VII. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus.

VIII. Cum sine lege Dei non essem, sed in lege essem Christi.

IX. Caput autem Christi Deus.

X. Nam oportet et hæreses esse, etc.

XI. Item de eodem.

XII. Deus, qui operatur omnia in omnibus.

XIII. Omnia autem hæc operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult.

XIV. Cum tradiderit regnum Deo et Patri.

XV. Cum autem subjecta fuerint illi omnia, etc.

XVI. Primus homo de terra terrenus, secundus de B cælo cælestis.

XVII. Item de eodem.

I.

(Ex sermone in ordinatione episcopi.)

Ad magisterii testimonium nascendi causa non pertinet ; neque ille cælorum janitor Petrus, quem piscatorem hominum (Matt. iv, 18) retia contempta fecerunt, origine p'acuit natalium, sed sine merito ; sicut Matthæus (ix, 9) cum de teloneo assumptus est, illic inchoavit lucrum, ubi jussus est terminare negotium. Quid de singulis loquor? talis omnium assumptio fuit, in quorum personis (I Cor. i, 28) ignobilia et contemptibilia mundi eligens Deus, præposuit pauperes spiritu divitibus censu, illum jure locupletissimum probans, qui ad veram et integram nobilitatem, non susceptis honorum, sed depositis criminum fascibus pervenisset.

II.

(Ex libris Contra Phantasma.)

Nolunt enim a nobis ei qui crucifixus est supplicari, etc., ut in epist. 3 (col. 212, a), usque ad non rogemus in cælo. Et mox (col. 215, c), Veni potius, sancte Isaia propheta, etc., usque ad quod in corpore malum patimur, pertulit Christus.

III.

(Ex libris Contra Arianos.)

Dominus majestatis crucifixus exponitur, cum si alternæ substantiæ respicias proprietatem, divina celsitudine ab omnibus crucis contumeliis sequestrata, sola suscepti corporis humilitas senserit passionem. Nam postquam (II Cor. v, 19) Deus in Christo mundum reconcilians sibi, creaturæ quam assumpsit unitus est, significatur plerumque homo per Deum, Deusque per hominem, sicut est illud : Cum venerit Filius hominis in majestate sua (Matt. xxv, 31), cum majestatem Deo potius quam homini nemo convenire dubitet ; quod et Psalmista de Deo exponens, Et videbitis, inquit, in majestate sua. Et Malachias propheta, ob dictorum perspicuitatem Angelus cognomento, de cruciaria Domini passione. Si affigit, inquit, homo Deum suum, quia vos configitis me (Malach. iii, 8). Cum tamen, quod nullus inficiabitur, non Deus, sed homo confixus sit.